

Andiast

Autor(en): **Spescha, Albert**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Il glogn : calender dil pievel : annalas per historia, litteratura e cultura romontscha**

Band (Jahr): **20 (1946)**

PDF erstellt am: **27.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-881458>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Andiast

da Albert Spescha, inspectur de scola *)

Tgi enconuscha buc il bi vitget d'Andiast, engutaus sin teissa spunda? El cumpeglia apparentamein duas parts, numnadamein Vitg e Curnengia. Facticamein dumbra el buca meins che siat scheinas: Curnengia, Capuot, Curtginatsch, Camenisch, Calaser, Vitg e Carnugl. Las semplas casas brinas dattan perdetga della modestiudad de lur cussadents. En mintga casetta avda ina gronda casada.

1. Pleiv e vischnaunca

A Curnengia secatta la baselgia, bein restaurada sut la capavla direcziun digl anteriur plevon dil liug sur Gieri Candinas, oz plevon a Tavau. La veglia tuor en stil roman lai supponer, ch'ella seigi fetg veglia, probabel pli veglia che la baselgia sezza. La baselgia ei vegnida baghegiada igl onn 1707. La detga raquenta, ch'ins hagi giu il plan de baghegiar ella a Glix — in prau vieifer Camenisch — mo la notg vegnevi la crappa adina puspei transportada a Curnengia, nua che la veglia caplutta steva da lezzas uras. Ins hagi lu teniu quei per in segn da surengiu ed hagi aschia baghegiu la baselgia a Curnengia.

Entochen gl'onn 1526 ha Andiast formau ina pleiv cun Vuorz ed ha perquei giu negin agen plevon, essend che quel avdava adina a Vuorz. La veglia baselgia de s. Leodegar a Vuorz era pia la baselgia parochiala della pleiv. Andiast haveva per consequenza era negin agen santeri. Igl onn 1526 ha Vuorz acceptau la nova ductrina suenter la renomada disputaziun a Glion e sin proposta digl agen plevon, sur Giac. Camenzind. Ils d'Andiast han perencunter concludiu ded ir a casa ed haver plaid e cussegl cun lur dunnauns.

Dals 8 de settember 1526 datescha ina sentenza della Ligia Grischa denter Andiast ded ina vart, il plevon ed ils vischins de Vuorz de l'autra vart pertenenent la dismembraziun della pleiv. La dertgira ha renconuschiu: Andiast sappi ad haver in agen spiritual e duei obtener tuts dretgs parochials. Ils vischins d'Andiast dueien denton dar il tscheins annual al plevon de Vuorz sco entochen da cheu ni secumprar libers cun pagar ina summa de 20 renschs, il qual ei lu era daventau igl onn 1541. Il medem onn han

---

*) Igl autur de questa lavuretta ei sesurvius per gronda part de burgameinas che secattan egl archiv de vischnaunca, lu era da differents tractats historics dil Grischnun e finalmeins della veglia tradiziun.

---

ils ugaus de caussas pias (Kirchenpfleger) ed il vischinadi (Nachpurschaft) d'Andiast vendiu la quarta della dieschma ch'udeva alla pervenda e fatg cun quei capital in tscheins perpeten che duei vegnir daus mintg'onn il di de s. Martin alla pervenda, resp. al plevon e pastur dellas olmas.

Dals 1526—1628, pia duront in entir tschentaner, ei Andiast staus unius ecclesiasticamein cun Rueun. Schebein Andiast ha giu da lezzas uras in agen santeri ni buc, resulta negliu ord ils acts. Igl onn 1628 ei il meriteivel Pader Dumeni O. C. vegnius a Rueun ed ha era pastorau Andiast duront quater onns. Siu num stat alla testa dil rodel dellas olmas che vegn adina prelegius da temps en temps. Da quei mument naven ha Andiast adina giu in agen spiritual. Dals 1634 datescha il schinumnuau rodel de pervenda.

Il zenn pign della baselgia parochiala d'Andiast ei vegnius culaus igl onn 1622 e porta la significonta inscripziun latina: «A furore hæreticum libra nos Domine» («Dalla furia dils heretichers pèrtgira nus o Segner»). Ord questa inscripziun pudess ins concluder, ch'era Andiast hagi pitiu dils embrugls religios da gliez temps. La dertgira nauscha de Tusaun de 1618 ed il mazzament en Valtina de 1620 ein stgirs muments ella historia grischuna.

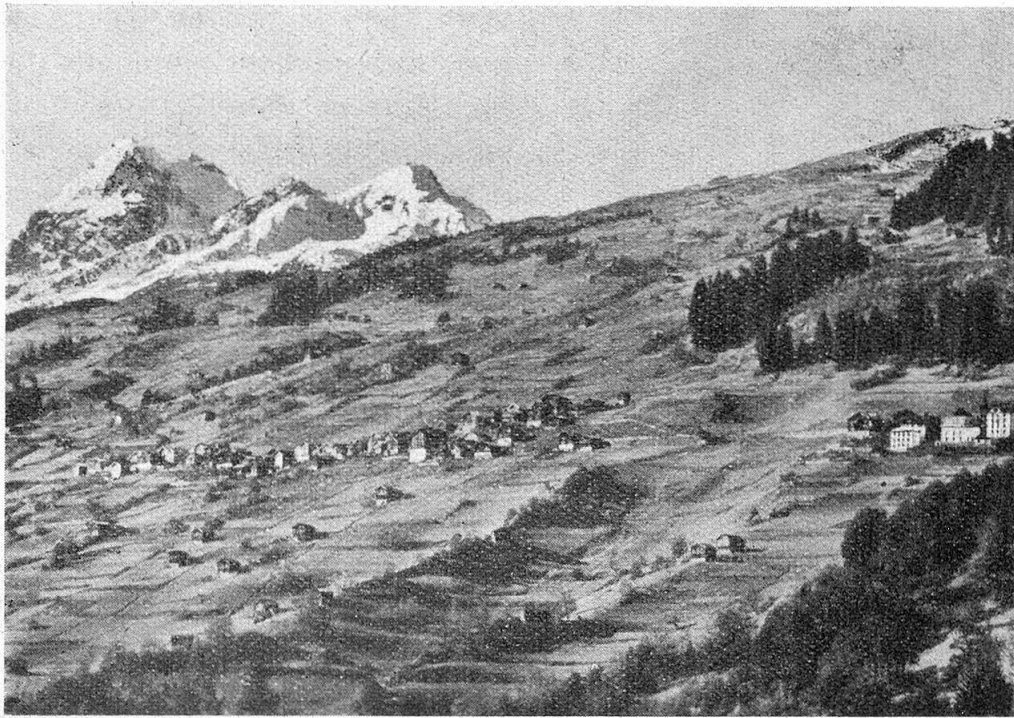
La baselgia d'Andiast ei vegnida consacrada pér ils 15 de fenadur 1716 e dedicata a s. Gioletta e s. Quiricus. Ils dus altars pigns ein dedicati in a Nossadunna e l'auter a s. Giacun. Igl emprem ei vegnius fundaus d'in vischin d'Andiast, Gion Sgier (1708) ed il secund dil plevon dil liug, sur Giacun Schmid de Grüneck.

Igl onn 1734 ha scarvon Durisch Capaul d'Andiast schau baghegiar la caplutta de Nossadunna dellas dolurs, la quala ei vegnida benedida ils 5 de november dil medem onn. Circa dil medem temps ha mistral Gion Sgier fundau e baghegiu la caplutta de s. Antoni.

En baselgia secatta ina harta gronda de s. Gioletta e s. Quiricus che porta il num de Fähnrich Gion Paul Weckherr 1769. La detga raquenta il suondont: Returnond Gion Paul Weckherr a casa dil survetsch jester — el aveva numnadamein surviu sco bandirel en in regiment svizzer en Frontscha — seigi el arrivaus la sera tard staunchels a «Sigliaus» (aclas giudem igl intschess d'Andiast, nua ch'il Ladrall sbucca el Schmuere) e mess il cavagl en nuegl per ruassar. Udend canera sin clavau e temend ch'ei seigi striegn ni laders che veglien spogliar el, hagi el manau bein bufatg il cavagl ord nuegl e seigi cavalcaus della teissa spunda siadora. Quels sin clavau hagian denton udiu e seigien dai suenter. Els havevien giu tschaffau la cua dil cavagl, cura ch'el hagi tratg sia spada e tagliau giu quella. En quest mument de grev prighel de veta hagi el empermess de dedicar ina harta als ss. patrons, sch'els libereschien el. El seigi mitschhaus culla tema, mo il cavagl eri ventschius l'autra damaun.

Ded Andiast cun ses mulins vegn fatg menziun el testament digl uestg Tello (766). Sco filiala de Vuorz vegn Andiast menzionau en in document

digl onn 998, nua che la giurisdicziun ed ils ulteriurs dretgs imperials ein confidai alla ven. claustra de Faveras. Igl onn 1429 compara Andiastr sco atgna vischnaunca politica, independenta de Vuorz. Ecclesiasticamein ei Andiastr, sco gia allegau, restaus unius cun Vuorz entochen la reformaziun. Andiastr ha mai formau ina atgna dertgira. El 14 e 15avel tschentaner steva Andiastr sut la giurisdicziun civila bassa digl uestg de Cuera. Quel laschava tener dertgira duas gadas per onn, de s. Gion Battesta e de s. Vintschegn.

Andiastr

Tredisch dis avon haveva il Mayer de Cuera d'annunziar la dertgira al Mayer de Flem, quel al Mayer de Sagogn, lez a quel de Rueun e lez a quel d'Andiastr. En tribut e lavur haveva Andiastr de prestar 5 culengias, scadina 18 $\curvearrowright$, 9 dis lavur, 8 binals fava e 9 nuorsas.

Gl'onn 1458 ei la famiglia dils baruns de Razen, da lezzas uras possessura dil segneradi dil Munt s. Gieri, al qual Andiastr apparteneva, morta ora. Il davos ei staus Gieri de Razen. L'entira ierta dil Munt s. Gieri ei curdada al cont Joseph de Zollern, il qual ha vendiu igl onn 1472 quel alla ven. claustra de Mustér per la summa aversala de 1800 fl (renschs). Il cont Zollern ha en quest contract expressivamein resalvau in diember de tscheins-fier, las minas ella Val dil Tschegn, l'alp Ranasca e la quarta part della dieschma ch'udeva al plevon de Vuorz. La giurisdicziun aulta fava cheutras surdada alla claustra de Mustér. La giurisdicziun bassa perencunter, ch'era vivon en possess digl uestg de Cuera, era denton surdada alla dertgira de Vuorz.

2. In grond benefactor

Sur baselgia stat la casa pauperila che vegn numnada il spital, correspundend al giavisch de siu fundatur, signur Gion Giusep Spescha, naschius ad Andiastr ils 3 de fenadur 1836 e morts en Spagna ils 20 de mars 1886. Suentar haver absolviu la scola primara de siu vitg, banduna el cun 15 onns, accompignaus de siu frar Gion Antoni e de Gion Gieri Spescha

Gion Giusep Spescha

e podà aunc ded auters camerats de scola ils ses de casa, semettend sin viadi viers la Spagna. Tgei sentiments han quei mument empleniu il cor dil bien giuvenet san ins s'imaginar! Senza encunaschientscha de lungatgs jasters e per aschidedir senza negin compass ha ei daveras duvrau empau curascha per ina tala interpresa. A nos giuvenets d'Andiastr — sco a tons auters Sursilvans — ha quella buca muncau. Il bien Gion Giusep ha teniu l'empermischun ch'el haveva fatg a ses geniturs, prendend comiau ded els. El ei, grazia a sia energia ed alla buna educaziun che el haveva gudiu a casa, daventaus in zun capavel patissier ed ha aschia prest acquistau la cumpleina confidanza de siu patrun. Entras luvrusadad e spargnusadad ha el suenter paucs onns saviu crear in'atgna fatschenta el centrum

dil marcau de Madrid. Sia capaciad e siu niebel character han sfullau via ad el. Sia fatschenta flurescha e fa igl um beinstonts e respectaus. Mo el resta per quei tonaton modests ed attaschus als ses de casa ed a siu vitg natal. Turnond el a casa per visitar ses cars fargliuns, ha el cun dolor constatau, che beinenqual de ses amitgs e conburgheis mieran da malcostas e quei els megliers onns, per raschun ch'ins senuspeschi dils gronds cuosts e clomi il miedi memia tard. El ponderescha co el savessi vegnir en agid als basignus. Cun quei patratg tuorna el en Spagna.

Havend el sez buca fundau famiglia, seresolva el de testamentar ina buna part de sia biala facultad a siu vitg nativ ch'era ad el schi cars. L'intensiva lavur di e notg en sia gronda fatschenta consuman sias forzas avon il temps. En siu testament public dispona el la biala summa ded 80 000 petetas — da lezzas uras 80 000 frs. — en favur della vischnaunca d'Andiastr, exprimend il giavisch, che la vischnaunca baghegi in spital per paupers burghois. Quei ei bein stau il meglier mussament de siu niebel character ch'ei

---

seformaus amiez ils prighels ed embrugls dil grond marcau! Grazia alla premura e sacrificontadad dils vischins che han mess tut il material de baghegiar gratuitamein sil plaz, ha la vischnaunca saviu corrispunder al giavisch dil fundatur e far si ina gronda e biala casa ils onns 1894/95 senza stuer smasar considerablamein il fondo. La vischnaunca d'Andiast sa bien grau a siu meriteivel convischin che ha facilitau grondamein il grev buordi dil pauperesser. In Requiem, fundaus dalla vischnaunca, rimna onn per onn ils vischins entuorn la fossa de ses perdavons, stimulond els de rugar per si'olma e d'engraziar ad el per sia gronda ovra caritativa. En mintga stiva de scola — la tiarza scola ei en spital — cattein nus sper la fotografia de Sia Grazia rev. monsignur uestg Luregn Matthias Vincenz, ch'ei era staus in grond convischin ded Andiast, quella dil grond benefactor Gion Giusep Spescha. El ha daveras meritau quei plaz d'honor.

3. Scola

La scola obligatorica el cantun Grischun basa sin ina ordinaziun cantonala dils 9 de mars 1846. La cultivaziun della istruzziun de scola selai denton perseguitar en biaras vischnauncas da tschentanners enneu, aschia era ad Andiast. Buca mo las vischnauncas sezzas han empriu daditg d'appreziar ina buna scola, mobein era amitgs e fautors della scola han susteniu quella da vegl enneu. Il far scola era da lezzas uras in pensum dils augsegners. L'existentà casa de scola ei vegnida baghegiada igl onn 1850. Avon vegneva fatg scola en casa pervenda ni en stivas privatas. Interessant eis ei, che Andiast haveva gia igl onn 1832/33 duas scolas cun total 44 scolars. Ei vegneva mussau de leger, scriver e far quen. Ils resultats seigien stai fetg cuntenteivels, aschia legin nus en in resp. rapport de scola. Quei resulta dil rest era della sequenta petiziun, fatga il medem onn d'entgins amitgs de scola della vischnaunca d'Andiast per mauns della radunonza generala dell'Uniun catolica de scola:

1. Tuttas scolas catolicas dueien vegnir admessas ad ina speziala survigilonza (Inspectorat de scola!)
2. En tuttass scolas duei da temps en temps vegnir fatg examen public en preschientscha d'in delegau dell'Uniun catolica de scola.
3. En tuttass scolas duei da temps en temps vegnir creau ina scola speziala de perfecziun per scolasts (Seminari de scolasts.)
4. En tuttass vischnauncas duei vegnir scaffiu in agen fondo de scola ed existents fondos augmentai.

Quels postulats ch'ei cul temps tuts vegni realisai laian concluder, che Andiast havevi da quei temps umens scolai cun egliada vasta e clara. Gia igl onn 1834 ei vegniu creau il seminari de scolasts alla scola cantonala catolica a Mustér ed igl onn 1836 han ins ediu igl emprem plan d'istrucziun per las scolas ruralas e dus onns pli tard suonda l'elecziun

---

d'ina commissiun d'educaziun. Gl'empren scolast patentau che ha fatg scola ad Andiastr ei stau signur president Gieri Spescha, naschius 1832 e morts 1905. Remarcabel che Andiastr haveva gia igl onn 1832/33 duas scolas. Pli tard han ins cun circa il medem diember de scolars giu mo ina scola. Pér igl onn 1906 ei quella vegnida dividida e 1931 ei vegniu creau la tierza scola.

Quei ei in cuort excurs historic en fatgs che basta per demussar il grond sforz che gia nos vegls han fatg per dar ina comensurada cultivaziun spiritala a nossa giuventetgna. Nus essan cumpleinamein perschuaadi, che tutta instrucziun e tutta savida ei vana, sch'ella ei buca penetrada d'in bien spért religius. Educaziun vala era oz pli che savida. Quei vul denton buca dir, che nus astgeien buca preziar là buna savida, unida cun ina ferma voluntad ch'ei dirigida da buns principis.

4. Usits religius e profans

Bein biars usits che nos vegls appreciavan ein svani el decuors dil temps. Els ein nudai en neginas burgameinas ed era la tradiziun fa strusch menziun ded els. Certins han pudiu semantener entochen el novissim temps e quei oravontut ils usits religius.

Las enconuschentas processions dellas rogaziuns che vegnevan fatgas mintgamai a Pigniu e Rueun ein vegnidas dismissas sco en biaras autras pleivs per ordinaziun de monsignur uestg. La tradiziun raquenta, ch'ei devi savens sedadas denter ils buobs gronds dellas differentas vischnauncas e buca darar fagevien perfin ils babs ed ils mats part de talas lutgas. Il temps primavaun che destadescha dapertut ella natira novas forzas fageva era buglir il saung giuvenil de nos mattets e stimulava quels de semiserar cun auters della medema posa.

Igl onn 1817 che vegn numnaus igl onn della fom ha il plevon dil liug sur Geli Carisch, sez burgheis d'Andiastr, introduciu pil temps de stad de dumengias e firaus il s. rusari de baul che vegn recitaus allas 5 en baselgia e silsunter en omisduas capluttas. Quei usit ei semantenus entochen en nies temps. Il numnau plevon ei era igl autur della poesia «Igl onn della fom.»

Era l'entira raccolta d'in bein sut tetg, vegneva detg ils tschun pugn, avon che bandunar quel. Quei daventa era oz cun caschun de trer ded alp ni ord cascharia. Mond ord nuegl, fageva il pervesider la crusch sigl esch nuegl. Avon che snizzar il paun, vegn medemamein fatg la crusch sil funs de quel.

Sco en las biaras vischnauncas romontschas, aschia fan ils mats era ad Andiastr parada della perdanonza e de Sontgilcrest. Sco la tradiziun raquenta, vegneva pli baul era sittau da s. Silvester — notg e lu cattau il biemaun al plevon e silsunter allas mattauns. Deva ei nozzas el vitg, sche undravan

---

ils mats ils spusai cun lur salvas. Persuenter astgavan els haver art e part dil bien vin. Desisteva la nozza de questa solemnitad, il vin de cavals contonschevan ils mats tonaton. Ei capitava era, ch' ils spusai laschavan enzinar en tut dascus. En tals cass daventava la copulaziun a bun'ura, entochen ch'ei era aunc tut quiet el vitg!

Tschels onns eran ils daners tut pli scarts che ozildi. Nos vegls stuevan perquei segidar in l' auter, senza che mintga survetsch vegni bonificaus en daners. Tals usits ein per part semanteni entochen oz. Ha il pur A. p. e. de far clavau, lu tut che segida, senza dar quen per sia lavur prestada. Il medem daventa era, cura ch'el ha de midar nuegl ni scuder cun maschina e lu aunc en outras occassions.

Ils 3 de matg vegneva pli davegl fatg miez firau. Suentier miezdi vegneva arau gratuitamein a quels che havevan negins bos. Ei setractava cheu de segidar culs paupers. Quei era segiramein ludeivel e surveva a cultivar il spert de vicendeivel agid ch'ei en nies temps materialistic ius a piader.

La cultura de coniv e glin haveva pli davegl era ad Andiastr sia muntada. Ils puozs a «Funs» ed en auters loghens lain presummar quei. Secapescha deva ei lu era stègl, nua che tuttas mattauns seradunavan e mussavan lur inschin. Cun consentiment della mumma de casa deva ei in sault. —

Tuttina mava ei de «far Daniev» e quei cuzzava gl'entir meins schaner. Ils davos onns ei quei usit capeivlamein ton sco svanius!

5. Prau e pastira

La populaziun d'Andiastr ch'ei el decuors dils davos 40 onns carschida considerablamein ei adina sededicada quasi exclusivamein all'agricultura. Da cheu deriva ei era, ch' il funs ei vegnius cumpraus beinduras memia car per disavantatg dil pur.

Repassond ils acts egl archiv communal, havein nus stuiu constatar, che ei hagi dau beinsavens carplinas e dispetas pervia dil gudiment ded alp e funs.

Dals 17 de fenadur 1481 datescha in burgameina che cuntegn ils tschentamens de vischnaunca concernend la pasculaziun ded animals cumprai de marcanzia. Quels animals, seigi ei vaccas, cavals ni auters, astga negin pascular sin pastiras de casa ni metter ad alp pli che 3-4 dis senza lubientscha dils vischins. Mo animals ch' ein vegni envernai ora sin intschess de vischnaunca pon vegnir cargai ad alp ni pasculai sin pastira de casa.

Davart il cargar las nuorsas ei tras conclus dils 20 de matg 1493 vegniu stipulau il suondond: Il cauvitg duei cargar el «Cuolm» las nuorsas cun consentiment e savida dils vischins. Vul el dar sal allas nuorsas, duei el radunar la commissiun competent e designada perquei. Della scargada duei il cauvitg clamar ils ordinai; quels dueien dumbrar las nuorsas e dar quen gl' auter di als vischins. Las nuorsas dueien vegnir nudadas sin ina tabla.

Ils 19 de schaner 1526 vendan Tumasch, Barclamiu ed ils affons de Florin da Kaschnider duas pradas — scadina per 42 renschs — als vischins d'Andiast che han il dretg d'alp. Las pradas confinan cun l'alp e vegnan incorporadas a quella. Sut il medem datum cumpran ils vischins ina prada, numnada «Spinaplauna», da Jan Pitschen Hensly da Siat per 45 renschs.

Ils 26 de fenadur dil medem onn vendan Durisch e Matthias Schnider duas pradas confinontas cun l'alp als vischins d'Andiast. Durisch obtegn per sia prada a «Ragus-sura» 31 rensch e Matthias per ina prada a Cumadér 10 renschs.

Ord questas brevs de marcau resulta, che l'alp ei vegnida ingrondida sin donn e cuost dil terren urbarisau che vegneva da lezzas uras segaus. Fetg probabel setracta ei denton de pradas buca cultivadas nua ch'il fein vegneva menaus ora cuolm.

Dals 25 de nov. 1541 dateschan duas ulteriuras burgameinas che portan il sigil della dertgira de Vuorz ed ein signadas dil mistral en uffeci Casper Spescha. Ils frars Casp. e Jan Spescha de Camastral sco era Jan Pitschen e Jan Sgier, Durisch e Jörg Mastral cedan giu treis quarts della dieschma per la summa de 344 renschs als vischins d'Andiast. Tenor il secund document ha Hans de Runks, castellan dil Munt s. Gieri, vendiu treis quarts della dieschma per 140 renschs als vischins d'Andiast. L'acla «Sigliaus» audi ella dieschma dils treis quarts e seigi dacheudenvi libra de quella.

En ina tiarza burgameina che porta il sigil della dertgira de Vuorz ein nudai ils tschentamens della vischnaunca d'Andiast davart ils dretgs d'alp. Tgi ch'ei sesents ad Andiast po guder l'alp, mo negin astga vender ni impegnar dretgs d'alp.

Ina sentenza digl onn 1548 plaida dils dretgs de pasculaziun els cuolms suten. Ei vegn a setractar cheu dals cuolms che vegnan numnai «Pastgs». La tradiziun raquenta, ch'ils proprietaris de quels cuolms pasculavien la stad cheu ils bos ch'els duvravien da trer fein. (Oz vegn ei detg, che ad Andiast satiarien ins ils «bos» en santeri!) Els cuolms de Pastgs astgav'ins avon onns segar rasdiv entochen il di della scargada, ferton che per tut ils auters cuolms era quei dretg limitaun sils 11 de settember.

Egl archiv della vischnaunca d'Andiast sesanflan aunc in diember ulteriuras sentenzias veglias che pertuccan il gudiment dellas alps ed il dretg de pasculaziun.

Speciala menziun meretta ina sentenza dils 26 d'uost 1615 en ina questiu denter Andiast e Vuorz, ils tiarms territorials. La numnada sentenza plaida:

1. Las brevs giudicialas dils de Vuorz, ils tiarms e confins de lur alpen naven dalla «Bucca-Ladral» suenter l'Alp d'Andiast tochen enta «Fueinas» dueien valer.
2. Essend ch'igl ei da «Fueinas» entochen enta «Badugns» buca stau mess tiarms ed igl ei naschiu dispeta pervia dils confins, sch'ei ei

---

vegniu concludiu, ch'ei vegni fatg in brat denter las duas parts. Ils d'Andiast cedien giu tut lur part «Denter auas» als de Vuorz. Encuntercomi duei a «Badugns» vegnir mess tiarms culla determinaziun, ch'ils d'Andiast mantegnien el «Stretg» in mir, sinaquei ch'il muvel de Vuorz sappi buc ir giu «Badugns» ed il muvel d'Andiast possi buc ensi.

Ina ulteriura sentenza davart il manteniment dil fos e della seiv denter las alps d'Andiast e Vuorz porta l'annada 1661.

Igl onn 1907 ei vegniu eregiu ina stupenta seiv-fier en pei dil fos e dacheudenvi ha mintgin saviu guder il siu, senza ch'ina part caschuni donn a l'otra.

Igl onn 1904 ha Andiast tras atgna iniziativa obteniu sin via d'anticipaziun e suenter haver superau grondas difficultads ina via communal che ei segiramein stada d'engrau al vitget sin teissa spunda.

Levada dil sulegl sil Mundaun

*Sur cuolms e vals egl orient
Il di entscheiva a spluntar,
Mo levamein igl egl encorscha
In ur de glisch empau pli clar.*

*O bial' aurora, ti comparas,
Ti surdoreschas pezzas claras.
Ti rasas or' sul scaffiment
La clara glisch dil di stupent.
O bial' aurora clara glisch.*

*Umbrivas cheu svaneschan,
Ils cuolms glischonts leu creschan
Las stgiradetgnas tschessan,
Valladas beiber lessan
Ils radis terlischonts,
La caulda glisch.
Il retg, il retg, il grond sulegl
El stat sin porta plein smervegl!*

*Splendur serasa sin tuts mauns
Vi sils glatschers, giu en ils plauns.
Paliats van ora de ses egl,
Umbriv' e glisch fan lur turnegls.
Rasond splendur ad ault quel va,
Il grond sulegl,
El pren il mund
En siu possess.
Il retg, il grond sulegl.*

Sur Flurin Camathias